

A MŰVÉSZETEK VÖLGYE FESZTIVÁL ÖNKÉNTES- KOORDINÁCIÓJA ÉS ÖNKÉNTESEI, 2017–2023

Tóth Tünde¹

Absztrakt

A Művészetek Völgye egy többévtizedes múltra visszatekintő, népszerű összművészeti fesztivál, amely 2023-ban 148 ezer fő látogatót vonzott. A rendezvény a fizetett munkatársak hozzáadott értékén túl nem valósulhatna meg a nagyszámú önkéntes időadományára nélkül. A tanulmány bemutatja a fesztivál történetét és életciklusait, bemutatta, hogyan vált a helyi lakosok társadalmi munkájával megvalósuló kezdeményezésből professzionális fesztivállá. Ennek részeként áttekinti a 2010-es évektől megvalósuló önkéntesfoglalkoztatás megjelenését, fejlődési folyamatát, miközben mérleget von a toborzás, kiválasztás, felkészítés és a konkrét, fesztivál alatti önkéntes-koordináció vonatkozásában is. 2016-tól minden évben országos szintű toborzás és kiválasztás zajlik, és évente átlagosan 150 önkéntest foglalkoztatnak szerződéses jogviszony formájában. Az önkéntesek mind demográfiailag, mind életkorilag igen különböző csoportokat jelenítenek meg, ami az önkéntes-koordináció egyik kihívását is adja. Bár a jelentkezés, a kiválasztás és a felkészítés nagyjából online és telefonon történik, a tényleges önkéntesség során már egyértelműen a csapatvezetők és a koordinátor tevékeny személyes jelenléte, szakmai háttere, szociális és érzelmi kompetenciája, rugalmassága és (pro)aktivitása határozza meg a sikeres megvalósítást. A tanulmány rámutat az önkéntes program eredményességének évről évre történő kiértékelésének és fejlesztésének szükségességére.

Kulcsszavak: Művészetek Völgye Fesztivál, önkéntesség, önkéntes-koordináció, toborzás, kiválasztás

Volunteer coordination and volunteers (2017–2023) in Valley of Arts Festival

Tünde Tóth

Abstract

The Valley of Arts Festival is a decades-old popular arts festival that attracted 148,000 visitors in 2023. Beyond the value contributed by the paid staff, the event would not be possible without the time donated by a large number of volunteers. The paper presents the history and life cycle of the festival, showing how it has grown from a local/commuity initiative into a professional festival. It reviews the emergence and evolution of volunteer recruitment since the 2010s, while also taking stock of recruitment, selection, training, and actual volunteer coordination during the festival. Since 2016, recruitment and selection has been conducted on a national level each year, and an average of 150

¹ Tóth Tünde, marketing és kommunikációs manager, a Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-koordinátora

volunteers have been employed on contract. Volunteers represent a diverse group, both demographically and in terms of age, which is one of the challenges of volunteer coordination. Although the application, selection and training process largely takes place online and by telephone, the actual volunteering process is clearly determined by the active personal presence, professional background, social and emotional competence, flexibility and (pro)activism of the team leaders and the coordinator. The study highlights the need to evaluate and improve the effectiveness of the volunteering programme from year to year.

Keywords: arts valley, Kapolcs, volunteering, volunteer coordination, recruitment, selection

BEVEZETÉS

A Művészetek Völgye a hazai fesztiválok sorában az egyik első volt. A megalakulását követő több mint három évtized során több életszakasz, megújulás és változás követte ki az útját, de mindmáig megmaradt hazánk legnagyobb összművészeti fesztiváljának.

Mivel alapvetően egy civil szervezet, a Kapolcsi Kulturális és Tájvédelmi Egylet hozta létre 1989-ban, a kezdeményezés hosszú ideig elsősorban az önkéntesekre támaszkodott. A kezdetekben a szervezők és a fellépők egyaránt önkéntesek voltak, ami egyedülállóvá teszi a fesztivált az önkéntesség szempontjából.

A fesztivál különlegessége továbbá az, hogy hatást gyakorolt a helyi közösség és a Balaton-felvidék életére is. Szerkezete mellőz minden hagyományt, hiszen a falvakban élő lakosság megnyitja udvarait, házait a fesztiválozók előtt, ami egyfajta szimbiózist jelent a nehéz anyagi körülmények között élő falvak lakói és a fesztivál között. Ennek kialakulását a falvak településszerkezete és adottságai mellett az ösztönözte, hogy az infrastruktúra sem volt adott ahhoz, hogy egy fesztivál életre keljen, azonban a helyi lakosság, meglátva a lehetőséget, szállásokat és kékabroszos vendégasztalokat nyitott a fesztivál idejére, így voltaképpen az itt élők beengedték a látogatókat és a fellépőket az otthonaikba.

Az esettanulmányban először bemutatom a Művészetek Völgye Fesztivál történetét és életciklusait, hiszen egy harminckét éves időszakról van szó, amelynek voltak hullámhegyei és -völgyei, és maga a fesztivál is átalakult, változott és fejlődött, és fejlődik évről évre. Ezt követően térek rá az önkéntes-koordinátori feladatok és az önkéntesszervezés elemeinek – toborzás, kiválasztás, felkészítés, illetve az önkéntesek tevékenységei – részletes ismertetésére. Írásom harmadik részében a 2017-től vezetett önkéntes-nyilvántartási

adatokra támaszkodva mutatom be a Művészetek Völgye Fesztivál önkénteseinek főbb demográfiai jellemzőit.

A Művészetek Völgye Fesztivál története és életciklusai

Az ötletgazda, Márta István 1984-85-ben átutazóban volt a környéken, amikor megragadta Kapolcs hangulata. Nem csupán az épített és természeti környezet, de az itt élők is gyorsan belopták magukat a szívébe. Kisvártatva telektulajdonos lett Kapolcson, és egyre nagyobb hangsúlyt kapott életében a vidéki hangulat, miközben egyfajta kölcsönhatás alakult ki a falu és közte. Kapolcs különlegességét számára főleg a településszerkezet, az emberek, a táj, és az Eger-patak adta.

A fesztivál előzményének tekinthető az általa alapított Kapolcsi Kulturális és Természetvédelmi Egylet, amely a patak megmentésére megszervezett akció miatt jött létre. 1987 tájékán ugyanis elapadt a patak vize, mely évszázadokon át táplálta a környék földjeit és munkát adott a malomiparnak. Kisebb utánjárást követően kiderült, hogy egy illegális halüzem miatt tűnt el a víz, ezért egy olyan civil szervezet kezdte a meg a működését, amely elsősorban a természetvédelemmel foglalkozott.

A Művészetek Völgye Fesztivál eredője a Kapolcsi Művészeti Napok voltak, amikor is 1989-ben megszületett a kulturális esemény ötlete. A művészet és kultúra terén ápolt kapcsolatait felhasználva, Márta egy háromnapos színházi és művészeti fesztivált szervezett, amire mintegy 500 fő érkezett. Alapvetően egyszeri alkalomnak gondolták, de miután kiemelt médiafigyelmet kaptak, a folytatás mellett döntöttek a szervezők. Az eseményen akkor még csak pár színházi előadás, egy kiállítás és egy templomi koncert várta a látogatókat.

A következő szakaszt az 1992 és 1994 közötti időszak jelentette, amikor is egyre több program és ember jelent meg a fesztiválon. Ennek hatására a környező települések közül hét csatlakozott a szervezéshez, és a Kapolcsi Művészeti Napok elnevezést egyszerűen kinőtte a rendezvény (lásd 1. táblázat).

1995 és 2007 között körvonalazódni kezdett a mai struktúra, ekkor ugyanis a hét településre oszlott programfelhozatal leszűkült Kapolcsra, Vigántpetendre és Taliándörögdre, illetve Pula és Öcs csatlakozott egy-egy évre. Ekkor kapta meg mai nevét is, a Művészetek Völgyét. Az ezt követő évek nehéz anyagi körülményeit jócskán megsínylette a fesztivál, források hiányában 2009-ben lemondták az akkori szervezők a fesztivált.

Az újrakezdés meghozta a fesztivál mai szervezeti felépítését, és még a pandémia időszaka sem tudta megakasztani a szárnyalását. A Művészetek Völgye azon kevés rendezvény közé tartozik, amely a koronavírus időszakában sem maradt el teljesen. A járványidőszakban oltási igazolvánnyal vehették át jegyeiket a látogatók, de csupán napi 1000 fő léphetett be az eseményre. Mivel a helyszín is Kapolcsra korlátozódott, nem voltak önkéntesek sem. A 2020-as Völgyhétvégék ősszel kerültek megrendezésre, négy hétvégére oszlott el a 10 napos fesztivál.

1. táblázat A Művészetek Völgye Fesztivál életciklusának szakaszai

Évszám	Elnevezés	Települések
1989-1991	Kapolcsi Művészeti Napok	Kapolcs
1992	Kapolcsi-Petendi Művészeti napok	Kapolcs és Vigántpetend
1993	Kapolcs-Petendi-Dörögdi Művészeti Napok	Kapolcs, Vigántpetend, Taliándörögd
1994	Útvége Hétvége Taliándörögdön és Kapolcson	Taliándörögd és Kapolcs
1995-2007	Művészetek Völgye	Kapolcs, Vigántpetend, Taliándörögd (2001-ben Öcs, 2002-ben Pula csatlakozik)
2008	Bűvészetek Völgye	Kapolcs
2009	Elmaradt	
2010- napjainkig	Művészetek Völgye Fesztivál	Kapolcs, Vigántpetend, Taliándörögd (2020: Völgyhétvégék, csak Kapolcson)

Forrás: Saját szerkesztésű táblázat

A korábbiakhoz hasonlóan került megrendezésre a Művészetek Völgye Fesztivál 2021-ben és 2022-ben, és nagy számban tértek vissza a korábban bevált önkéntesek.

Az önkéntesszervezés változásai a Művészetek Völgye Fesztiválon

A Művészetek Völgye 2010 óta tíznapos rendezvény, amely komoly kihívást jelentett a kezdetekben és ma is a szervezők számára a programok és a helyszínek, de az önkéntes-foglalkoztatás szempontjából is.

Miután a kezdeti kis látogatottságú (500 fős) Kapolcsi Művészeti Napokat felváltotta a Művészetek Völgye Fesztivál, egyre nagyobb hangsúlyt kapott a jegybevétel, melyre korábban nem volt szükség, hiszen a tervek szerint egy olyan összművészeti esemény megvalósítása volt

a cél, amely ingyenesen kínál kulturális kikapcsolódást a nézők, és fellépési lehetőséget a résztvevő művészek számára.

Az egyre növekvő fesztivál valós mérőszámokkal nem rendelkezett, mondhatni emberek jöttek-mentek a falvakban, beültek egy helyszínre, vagy az utcán egy IFA platón játszó zenekar érte utol őket séta közben. Így az első évtizedben elsősorban a szervezés és a lebonyolítás, a klasszikus programszervezés tette ki az önkéntesség oroslánrészét is, amit főként a helyi lakosok mint önkéntesek láttak el. Ők helyszínek kialakításában, üzemeltetésében is kiemelkedő szerepet játszottak, holott akkor ennek még csupán a „társadalmi munka” szintjén volt gyakorlata.

Az 1990-es évek végére a Kapolcsi Napokból kinőtt Művészetek Völgye Fesztivál egyre nagyobb tömeget vonzott, melynek következtében a feladatok is megnövekedtek, és ezek ellátását a szervezők szerették volna szerződéses keretek között honorálni. Megkezdődött a jegyértékesítés is, noha ennek nem volt meg a gyakorlati háttere. Óriási nehézséget jelentett az is, hogy azok, akik korábban ingyenesen látogatták a fesztivált, most belépőjegyet kellett, hogy fizessenek. Azonban ennek az ára olyan alacsony volt az első időszakban, hogy nem beszélhetünk számottevő összegről. A beléptetési feladatokat a helyi ifjúság látta el, ők őrizték a kiállításokat és engedték be a jeggyel rendelkező látogatókat.

Összességében megállapítható, hogy a 2000-es évek végéig „tudatos”, országos szintű önkéntesszervezés nem volt, az önkénteseket főként a helyi, aktív lakosok jelentették, akik ezt a településükért végzett társadalmi munkaként fogták fel. A helyi önkéntesek részben a programokban vettek részt, de a látogatók számának növekedésével a beengedés lett az egyik fő önkéntes feladatuk.

Az igazi reformok a 2010-es évek közepén kezdődtek, miután 2009-ben anyagi források híján elmaradt a fesztivál. A szervezők újragondolták a jegyértékesítést, mint bevételi forrást, amely a fesztivál fenntarthatóságát és színvonalának fenntartását célozta. A szakemberek megjelenése a stábben új, professzionális struktúrát hozott a Völgy életébe. Azonban az egyre növekvő számú látogató beléptetése továbbra is nehézségekbe ütközött, hiszen több kisebb helyszínen, és gyakran az utcán zajlottak a programok, de a falvakat nem lehetett lezárni. A fordulópontot az új vezetés jelentette, amely professzionális szakemberekből álló csapatot állított össze. Az új szervezők „beterelték” a látogatókat egy-egy jól körülhatárolható helyszínre, de megtartották a vásári forgatógot és számos ingyenesen látogatható helyszínt, amelyek továbbra is bevételt jelentettek a helyi közösségeknek.

Ennek azonban ára volt, hiszen a kis létszámú helyi lakosság már nem tudta kiállítani azt a mennyiségű önkéntest, amely képes lett volna ellátni a beléptetést a kis udvarokba, ahol a programok zajlottak. Emellett újabb feladatok ellátására is igény mutatkozott, hiszen a látogatószám növekedésével arányosan a gépkocsiforgalom növekedése is gondot okozott a szervezőknek.

A mai értelemben vett szerződéses önkéntes foglalkoztatásról valójában 2016-tól beszélhetünk, amikortól már országos szintű toborzás és kiválasztás vette kezdetét, és a koordináció is nagyobb hangsúlyt kapott. Kialakult a ma is működtetett struktúra, mely átlagosan 150 önkéntest foglalkoztat évente. Az önkéntesek faházakban laknak a Völgytáborban, napi egyszeri, kétfogásos étkezést (tekintettel az ételallergiákra és a hagyományostól eltérő étkezési szokásokra) és korlátlan mennyiségű védőitalt, munkaruhát és felkészítést, munka- és tűzvédelmi oktatást kapnak. A Művészetek Völgye Fesztivál önkéntesei elkötelezettek, akik számára a legfontosabb motiváló szempont a csapattagság, a barátság és a fesztivál működtetése.

Az önkéntes-koordinátor feladatai és az önkéntesszervezés elemei

Az önkéntes-koordinátori csapat három fő fizetett munkatársból és nyolc önkéntes csapatkapitányból áll. A „Völgymanók”, azaz a völgy önkénteseinek toboztásáért, kiválasztásáért és foglalkoztatásáért az önkéntesszervezés vezetője felel, míg a két koordinátor az önkéntesek kiválasztásában asszisztál és a helyszíni foglalkoztatást segíti. További egy munkatárs pedig az önkéntesek ellátását szervezi, az önkéntestábort vezeti és az étkeztetést biztosítja, és mivel az önkéntesek ebédidőben gyakran műszakban vannak, kiszállítja nekik az ételt.

Az önkéntesek beosztásának megtervezésénél komoly kihívást jelent az, hogy az egyes helyszínek eltérő időintervallumban tartanak nyitva, de eltérnek a napok is, hiszen a falvak rendeletekben szabályozzák például azt, hogy mely napokon meddig lehet hangosítást használni. Ezért az önkéntesjelentkezés, -foglalkoztatás és a pihenőnap relációját is figyelembe kell vennünk, de a beosztás készítésekor arra is ügyelünk, hogy az, aki éjszakai műszakban volt, inkább könnyebb, délutáni helyszínen dolgozhasson másnap.

Az önkéntesszervezés egy központi bázison zajlik, melynek helyszíne Kapolcs. Itt minden technikai eszköz rendelkezésre áll, és innen történik az önkéntes csapatok napközbeni rádiós irányítása. A csapatvezetők és a koordinátorok CB rádión tartják a kapcsolatot, amire a nagy

távolság és a kiszámíthatatlan internet- és telefonhálózat miatt óriási szükség van. A bázis, ahol ingyen wifi és pihenőhely is az önkéntesek rendelkezésére áll, lényegében klubként működik délutánonként.

Az önkéntesszervezők feladata hasonlít egy jó HR-szakemberéhez, de annyiban talán mégis több, hogy tíz napon át egyszerre kell a felettesükként, képviselőjükként és gyakran jó barátként vagy szülőként helyt állni. Olyan élettapasztalat ez, amelyet nem lehet más területen megszerezni. Évről évre új készségekre, gyakorlati tapasztalatokra tesznek szert a koordinátorok, így például, ha látnak egy szomorú önkéntest, aki nem merte jelezni, hogy aznap van egy számára fontos program, akkor mindig van a szervezőknél egy önkéntes póló, amit magára ölt és beáll helyette; vagy ha vacogva áll a kapuban egy Völgymanó, akkor nem jelent problémát elszaladni egy kabátért a saját ruhatárból. Ezek olyan alapvető gesztusok, amelyek erősítik a kölcsönös bizalmat, de egyfajta erkölcsi motivációt is biztosítanak. Az első személyes, bemutatkozó találkozó alkalmával mindig elmondjuk azt, hogy nem csupán a fesztivál miatt vagyunk ott, hanem az önkéntesekért is. Nincs rossz kérdés és nincs megoldhatatlan probléma, hiszen, ha megtisztelnak minket a bizalmukkal, azért mi hálásak vagyunk.

AZ ÖNKÉNTESSZERVEZÉS FOLYAMATA A MŰVÉSZETEK VÖLGYE FESZTIVÁLON

Toborzás. A toborzást nem kell külön hirdetni, már decemberben érkeznek jelentkezések, amikor még nincs nyitott jelentkezési felület. A toborzás egy egyedi platformon, online történik, ahol széles spektrumú kérdéssort töltenek ki a jelentkezők. Ennek keretében kíváncsiak vagyunk arra, hogy

- milyen önkéntes- vagy rendezvényszervezés terén szerzett tapasztalattal és érdeklődéssel rendelkezik a jelentkező,
- felmérjük azt is, hogy mely korcsoportba tartozik,
- milyen feladatoknak tenne szívesen eleget.
- Külön kitérünk arra is, hogy mely időszakban szeretne nálunk önkéntesként dolgozni, hiszen nem várhatjuk el azt, hogy tíz napon át mindenki jelen legyen, sőt,
- felmérjük a pihenőnap-igényüket is, hiszen a jól megérdemelt pihenés – egy-két pihenőnap formájában – mindenkinek jár.

A jelentkezés feltétele a betöltött 18. életév, mivel a jelentkezők egy nagy, közös táborban laknak, és sok esetben önállóan kell döntést hozniuk egy konfliktushelyzetben. Noha van táborvezető, a „felügyelőtanári” szerepkört nem szeretné a fesztivál az önkéntesekre erőltetni, tekintettel a rendezvény szabad szellemű hangulatára.

Mivel a tábor két-négyfős faházakban kínálja az önkéntesek szállását és gyakran barátok, baráti társaságok jelentkeznek, ezért a kis csoportoknak saját fantázianeve van. Ennek azért is nagy a jelentősége, mert az önkéntesek csapatos jelentkezés során sokkal megbízhatóbbak és kevesebb a lemondással kell számolni a program szervezőinek. Ennek persze elvárható ára az, hogy a beosztásnál tekintettel legyünk arra, hogy a párok együtt teljesítsenek szolgálatot, vagy legalább azonos időszakban legyenek beosztva, hogy a fesztiválélmény is része legyen a mindennapjaiknak.

Kiválasztás. A kiválasztás négy ütemben történik, és a folyamat átlagosan két hónapot vesz igénybe. Az április közepén indított jelentkezési időszak lezárását követően a tapasztalat alapján kiválasztásra kerülnek azok a csapattagok, akik biztosan bekerültek a csapatba, és június közepén kiértékeljük őket. Ők olyan önkéntesek, akik a korábbi évek valamelyikében már bizonyították rátermettségüket.

A következő csoport kiválasztása a releváns szakmai tapasztalat alapján történik (más fesztiválok, civil szervezeteknél, vagy a munkájuk során megszerezve). E-mailben kapnak értesítést arról, hogy esélyt kaptak csatlakozni a csapathoz, és arról, hogy online interjút készítünk velük. Ebben felmérjük, hogy a korábban leadott jelentkezésük aktuális-e, és megvizsgáljuk a jelentkező kompetenciáit.

A harmadik ütemben a létszám függvényében kerülnek kiválasztásra azok az önkéntesek, akik megjelöltek legalább egy csapattársat, akivel közösen jelentkeztek. Így nem szakítjuk el egymástól a barátokat és gondoskodunk arról is, hogy tapasztalatlan, de lelkes fiatalok is csatlakozhassanak.

Azoknak, akik egyáltalán nem felelnek meg a jelentkezés feltételeinek, elutasító e-mailt küldünk, míg a többiek tartalékos státuszt kapnak. Ebből a csoportból már konkrét feladatokra választunk ki jelentkezőket, akik érdeklődésük alapján megfelelnek a feladatra, melyre a korábbi körök kiválasztottjai közül nem jutott elég jelentkező, vagy időközben visszamondták a jelentkezést.

A kiválasztottak végül meghívást és egységes tájékoztatást kapnak egy közösségi platformon. Az erre a platformra történő belépés az önkéntes-koordináció számára is végleges visszaigazolást ad arról, hogy kik lesznek az önkéntes csapat tagjai.

Felkészítés. Az önkéntesek felkészítésének első üteme online történik. A kiválasztott jelentkezők több alkalommal kapnak elektronikus úton felkészítést, amely során megismerik az elvárásokat és a szabályokat. Mivel jelentkezési lapjuk alapján tudjuk, hogy milyen feladatokra vállalkoznak és milyen tapasztalattal rendelkeznek, csapatokba osztjuk őket. A csapatokat fantáziánévvel különböztetjük meg egymástól, ami visszaköszön a helyszínek, feladatok és lakókörletek terén is. Így lesznek rókák, kacsák és makik csapatai, és ezek az elnevezések egy kis vidámsággal fűszerezik meg a kemény munkát. 150 főt egyszerre nagyon nehéz mozgatni, de öt kis csoporttal fantasztikus eredményeket tudunk elérni. Az online felkészítés második ütemében a csoport közös munkába kezd, a csapatvezetők egyeztetnek a csapattagokkal és bemutatják a feladatokat és a helyszíneket, és előkészítik a beosztást. Erre egy hónap áll a rendelkezésükre.

A harmadik ütem már a helyszínen történik. A beléptetést, az önkéntesszerződés-kötést és a szálláshely elfoglalását követően a helyszínek bejárása mellett kezdetét veszi a csapatépítés és a képzés, melyet részben az önkéntesszervezők és -koordinátorok, részben a csapatvezetők, valamint a tűz- és munkavédelmi szakemberek végeznek. Mivel van átjárás a csapatok között, ezért ez először közösen, majd csapatonként történik. A csapatok versengenek egymással, hiszen kialakult jutalmazási rendszer van, amiről csak a helyszínen szereznek tudomást. Azok a csapatok, amelyek kiemelkedően teljesítenek, értékes ajándékot kapnak, így például Művészetek Völgye pólókkal, pulóverekkel és hátizsákokkal köszönjük meg a munkájukat.

Önkéntesek feladatai a Művészetek Völgyében. Fontos megjegyezni azt, hogy bár az önkéntesek csoportokra szelektálva látják el feladataikat, a csapatok között van némi átjárás, hiszen kisegítik egymást, amennyiben valaki lebetegszik, vagy más okból kimarad. A forgalomirányítók csapata az egyetlen, amely feladathoz kötött szekció, a további három csoport területileg kerül felosztásra.

Az alábbi feladatokra lehet jelentkezni:

- Karszalag ellenőrzés: az egyes helyszínek bejáratánál ellenőrzik az önkéntesek az érvényes belépő meglétét, illetve a fesztiválfalvak esetében a belépéshez érvényes lakcímkártya felmutatása szükséges.

- **Kiállításórzés:** amellett, hogy a kiállított műtárgyak épségére vigyáznak önkénteseink, tájékoztatják is a látogatókat, sőt, a lelkesebb önkéntesek felkészülnek a kiállítás anyagából és voltaképpen tárlatvezetést tartanak.
- **Forgalomirányítás:** a forgalomirányítók segítik a gépjárművel érkezők közlekedését, a gyalogosok áthaladását és a buszfordulók forgalmát, emellett a parkoltatás is komoly kihívást jelent a számukra.
- **Kérdőívezés:** az utóbbi években új feladatként jelent meg a Völgyben a kérdőívek kitöltetése a látogatókkal. Ez egy tableten történik napi rendszerességgel, és óriási segítség a szervezőknek az ebből készített statisztika.
- **Fizikai munkások:** az építés/bontás valójában nem önkéntes feladat, de a dekorálásban sokat segítenek az önkéntesek.
- **Tartalékos csapat:** a tartalékosok csapata egy teljesen különálló csoport, akik az ad hoc feladatokban segítenek, helyettesítést vállalnak, és az irodai munkában is számíthatunk rájuk.

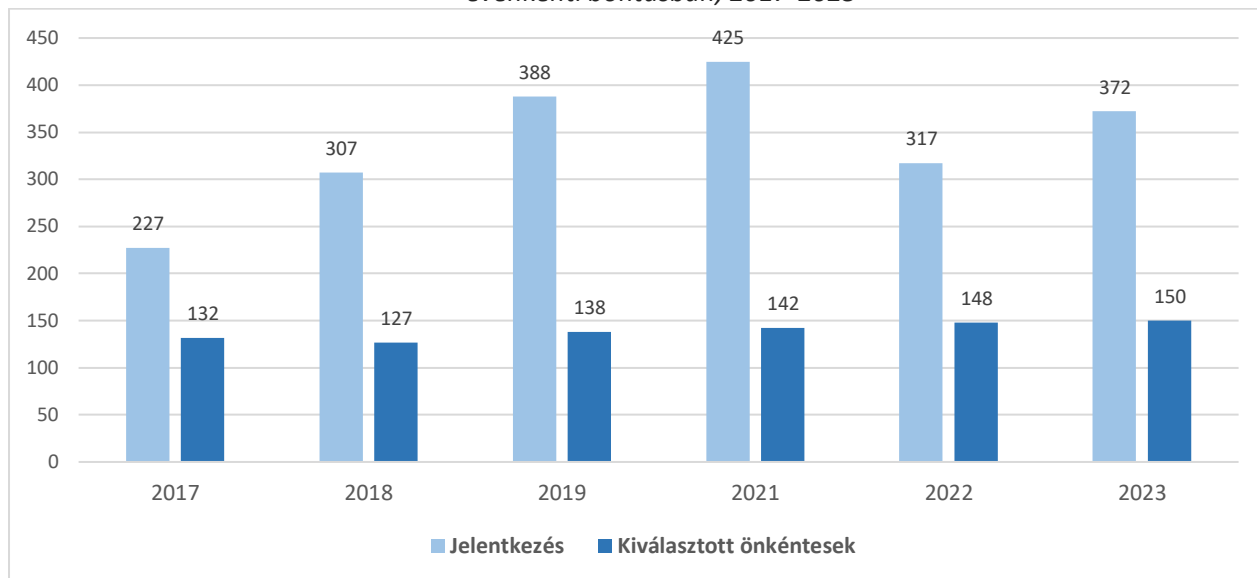
A csapatvezetők mellett a fesztivál fizetett munkatársai is javaslatot terjeszhetnek elő, hogy kik érdemelnek jutalmat az önkéntesek közül. Így például a helyszíngazdák gyakran a kapuban szolgálatot teljesítő karszalag ellenőrt terjesztik elő, vagy a biztonsági szolgálat munkatársai tesznek javaslatot név szerint a forgalmat irányító önkéntesek jutalmazására. A jutalmazás menet közben, a fesztivál alatt történik, a szolgálat végeztével meglátogatjuk az önkéntest és személyesen adjuk át az ajándékát, majd fotót töltünk föl erről a közösség csoportjába, így inspirálva az önkénteseket. Ajándékként a fesztivál webshopjában forgalmazott egyedi termékeket adunk, ami minden évben más-más értéket képvisel. Emellett a csapatvezetők a záró stábgyűlésen értékes ajándékcsomagot kapnak.

A Művészetek Völgye Fesztivál önkénteseinek jellemzői 2017-2023

Ahogy már fentebb is említettem, a Művészetek Völgye Fesztivál életében 2016-tól egy új szakasz kezdődött. Ekkortól már országos szintű az önkéntesszervezés, és az önkéntesek koordinációja is egy jól kidolgozott folyamat részeként valósul meg. Ezt alapozza meg a felmérés, hogy tisztában legyünk azzal – a személyes megismerésen is túl –, hogy kik a Művészetek Völgye Fesztivál önkéntesei. A következőkben az elmúlt hat évben végzett felmérési adatok alapján mutatom be önkénteseinket.

Az önkéntesek számarányának változásai az elmúlt hat évben. Évente átlagosan 140 önkéntest foglalkoztat a Művészetek Völgye. Ebben a létszámban van némi rugalmasság, hiszen effektív beosztásban naponta nagyságrendileg 100 fő dolgozik, de a pihenőnapok kiadása miatt magasabb létszámmal kalkulálunk.

1. ábra. A Művészetek Völgye Fesztiválra önkéntesnek jelentkezők és a kiválasztottak száma évenkénti bontásban, 2017-2023

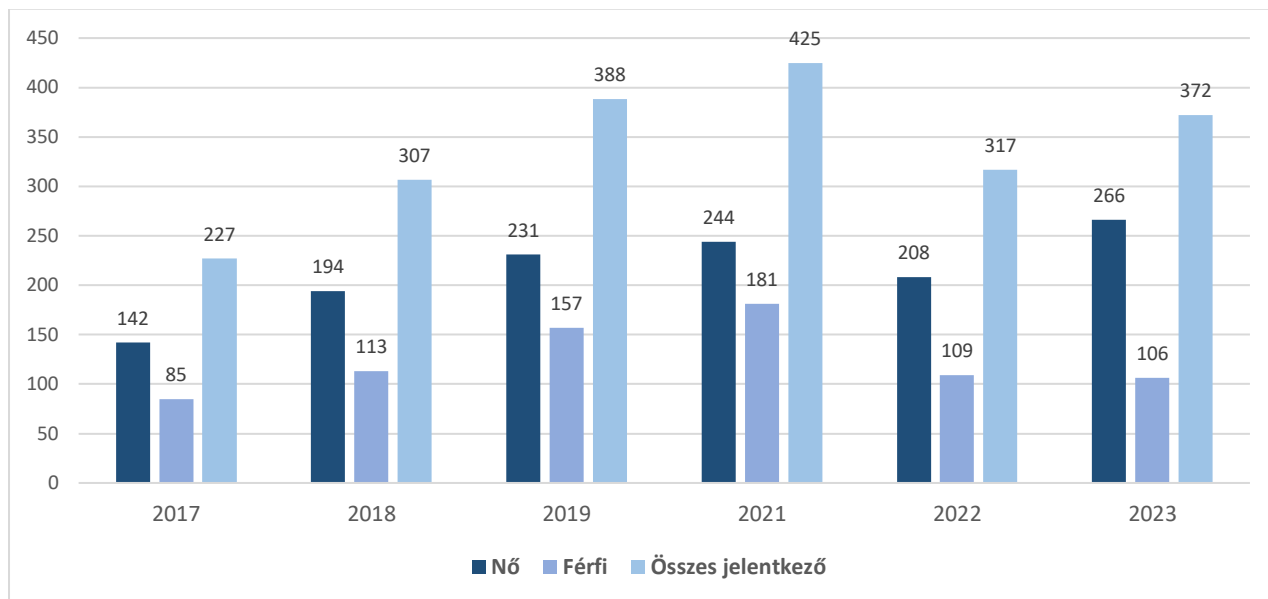

Forrás: Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-adatbázis 2017-2023, saját készítésű ábra.

Általában jellemző, hogy két-, két és félszeres túljelentkezés van a Művészetek Völgye Fesztiválon való önkéntes részvételre. Érdekes módon a legmagasabb túljelentkezést (425 fő) a COVID-19 járvány utáni évben, 2021-ben érte el a program. Ebben az évben, és 2023-ban a túljelentkezés ismét megközelítette a két és félszeres arányt.

A Művészetek Völgye Fesztivál önkénteseinek demográfiai jellemzői 2017-2023. Mondhatni megszokott jelenség az, hogy a hölgyek nyitottabbak az önkéntesség iránt. Ez a tendencia a Művészetek Völgyére is jellemző. A COVID-19 járványt megelőző évig, 2019-ig a nők jelentkezése általában 1,7-szerese volt a férfiakénak, ez 2021-ben lecsökkent 1,3-szoros arányra. Az utóbbi két évben azt tapasztaljuk (2. ábra), hogy a jelentkezők között a férfiak aránya a korábbi évekhez képest is jelentősen lecsökkent, mintegy 28-34 százalékot tett ki

2. ábra. A Művészetek Völgye Fesztiválra önkéntesnek jelentkezők nemi megoszlása, 2017-2023

Forrás: Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-adatbázis 2017-2023, saját készítésű ábra.

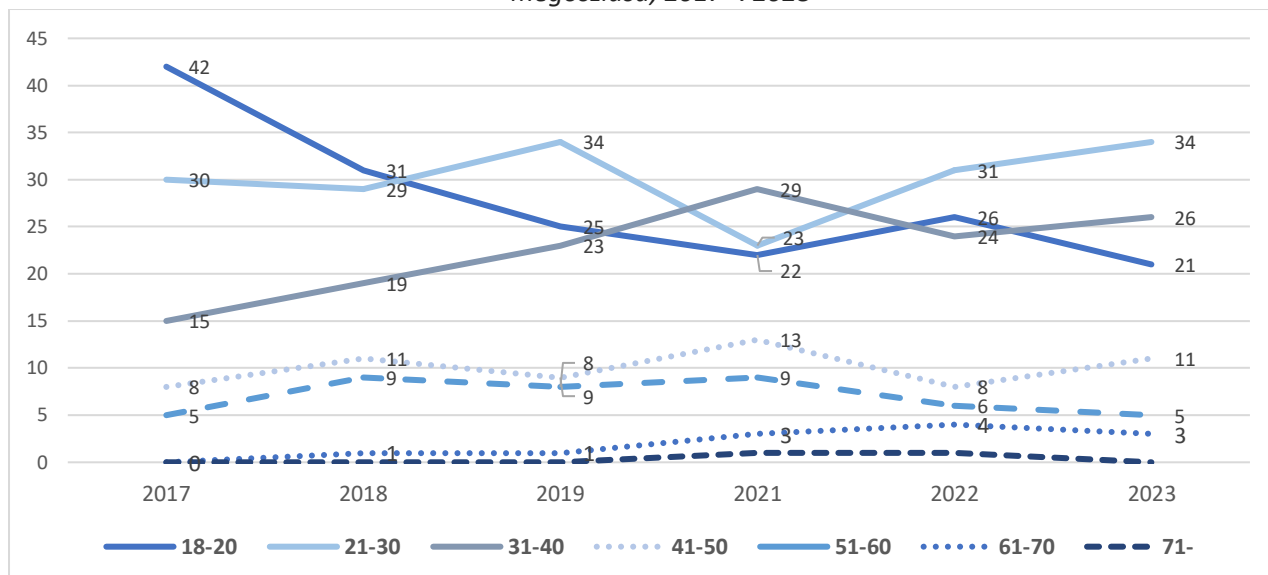
Érdekessége a jelentkezők életkori megoszlásának, hogy az utóbbi években egyre nagyobb számban jelennek meg köztük az idősebb generációk tagjai. Bár jellemzően ma is a 18-35 év közötti önkéntes-jelentkezők teszik ki a csapat legjavát, de arányuk – még életkori megoszlásuk szerint is – a 2017-es évhez képest jócskán megváltozott. Míg kezdetben, 2017-ben a 18-20 évesek közül került ki a jelentkezők 42 százaléka, addig 2023-ra az arányuk – a 2022-es kiugrás ellenére is – fokozatosan csökken (az összes jelentkező 21 százaléka került ki 2023-ban ebből a korosztályból). A 21-30 évesek – kisebb-nagyobb ingadozások mellett – a jelentkezők egyharmadát tették ki, míg a fiatal középkorúak (31-40 évesek) aránya jelentős növekedést mutatott. Míg 2017-ben a jelentkezők 15 százaléka került ki közülük, addig 2021-ben már 29 százalékuak, az utóbbi két évben pedig 26-26 százalékuak. A 3. ábrán az is jól látható, hogy az idősebb középkorúak aránya 8-13, illetve 5-9 százalék között ingadozott az összes jelentkezőt tekintve.

Az elmúlt években megjelent Iskolai Közösségi Szolgálat „pánikszertű” jelentkezést eredményezett a fiatalok körében, de miután a fesztivál önkéntességi korhatára 18 év, így viszonylag kis számban tudunk közösségi szolgálatosokat foglalkoztatni. Mára nem szokatlan a 70 év feletti önkéntes-jelentkezés sem. A szervezők elkötelezettek az önkéntesek széles korosztályi megoszlása iránt. Azt ugyanis nem lehet kijelenteni, hogy az egyes korosztályok jobban, vagy rosszabbul teljesítenek, az azonban tény, hogy komoly hatást gyakorolnak egymásra. Az idősebb önkéntesek egyfajta lendületet, modern szemléletet tanulnak a

fiataloktól, miközben az ifjúság találkozik egy aktív, idősebb generációval, aki a nagyszülei generációja, ám korukat meghazudtoló módon kezelik a kihívásokat, szívósak és kitartóak. Nagyon jó látni, ahogy egymásra csodálkoznak ezek az eltérő korú önkéntesek és kialakul egy kölcsönös tisztelet és bizalom. A különböző generációk együttműködésének legkésebb példája az, ahogy a sok esetben unoka-nagyszülő szintű generációs különbség ellenére is tisztelettel és alázattal működnek együtt az idős önkéntes csapattagok a fiatal csapatvezetőkkel.

Több olyan önkéntesünk van, akik házastársként érkeznek, vagy anya-lánya, apa-fia programként önkénteskednek a Völgyben. Túlnyomórészt azonban barátok, párok, baráti társaságok jelentkeznek. Emellett érdekesség, hogy a jelentkezők 15 százaléka egyedül jelentkezik, és vállalja azt, hogy egy véletlenszerűen kiválasztott, idegen csapattárral kerül egy faházba. Ez a jelenség nem egy generációs jellegzetesség, az egyedül érkezők teljesen eltérő korcsoportokból érkeznek, az azonban azonos bennük, hogy egy a megszokottól eltérő kihívást keresnek, kilépnek a komfortzónájukból, a hasonló érdeklődési körrel, tapasztalatokkal, célokkal és igényekkel rendelkező emberek irányában egyfajta szociális kapcsolati igényük van. Ezt a Művészetek Völgyében megkapják.

2. ábra. A Művészetek Völgye Fesztiválra önkéntesnek jelentkezők életkori csoportok szerinti megoszlása, 2017–2023

Forrás: Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-adatbázis 2017-2023, saját készítésű ábra.

Az iskolai végzettségre nem tér ki a kérdőív, így erre vonatkozó pontos adataink nincsenek.

Mivel külön a foglalkozásra sem kérdezzük rá, csak a korcsoportos megoszlás utal arra, hogy a 18 és 24 év közöttiek vélhetően felsőfokú tanulmányokat folytatnak. Becsléseink szerint ez a jelentkezők valamivel több, mint egyharmadára jellemző, míg kétharmaduk foglalkoztatott lehet. Érdekes, hogy külön ünnep szokott lenni a felvételi pontszámok kihirdetése, amely egybeesik a fesztivál időtartamával. Sokan itt értesülnek a sikeres felvételijükről.

Minden évre jellemző, hogy a jelentkezés legmagasabb arányban Budapestről történik. Megyei megoszlásban Veszprém-, Győr-, majd pedig Zala megye követi az önkéntesek lakóhelyi megoszlását, ami a távolságnak tudható be. Érdekes, hogy az egyetemi városokból – Budapest, Debrecen és Szeged – ugyancsak magas arányban kerülnek ki jelentkezők.

ÖSSZEGZÉS

Az önkéntesszervezés tekintetében komoly eredmény az, hogy az elmúlt hét év során kialakult struktúrában képes hatékonyan működni az önkéntesek fesztiválon való foglalkoztatása. Ennek eredményeként nagy számban térnek vissza a korábbi évek önkéntesei.

A fesztiválok évenkénti, eredményes és élményekkel teli megrendezésén túl az önkéntes-koordináció számára az egyik siker, hogy a tudatos önkéntesszervezés idejétől, 2017-től fogva jelentős túljelentkezés volt a Művészetek Völgye Fesztivál önkéntes-programjaira. Mára a jelentkezők körülbelül 40 százaléka olyan visszatérő, aki legalább két korábbi évben önkéntes volt, illetve további 20 százalékot tesz ki azok száma, akik egyszer már voltak önkéntesek a Völgyben. Igazi öröm látni azokat a fiatalokat, akik tinédzserként voltak először önkéntesek nálunk, ám ma már diplomás szakemberként állnak helyt felelős állásaikban a mindennapokban, és nem ritkán párjukkal, családos felnőtteként térnek vissza hozzánk. A legkedvesebb történetek egyike az a pár, amelynek gyermeke volt a csapat tagja, majd a következő évben a szülők is jelentkeztek. Őket idézve: *„Nem tudom mi történt a lányommal, de amikor hazajött Kapolcsról, tele volt élménnyel, be nem állt a szája. Akkor eldöntöttük a férjemmel, hogy jövőre mi is csatlakozunk.”* Az ötvenes pár az idei évben is csapatunkat erősíti. Büszkék vagyunk arra, hogy önkénteseink nem a jegyért és az ingyenes ellátásért jelentkeznek, hanem azért, hogy egy jó csapat tagjai legyenek és segítsék a Fesztivál működését.

Az önkéntesség lényegét, fontosságát és a jelentkezés motivációját nem csak a jelentkezők, de a stáb is egyre jobban érti és értékeli. A csapatból többen is pályát váltottak, kiemelte őket a szervező csapat, így udvargazdáink közt, backstage-stábunkban és biztonsági őr

csapatunkban is vannak korábbi csapattagok, de a fesztiválon kívül is akadnak szép számban, akik az itt szerzett önkéntes-tapasztalataikat felhasználva találtak új hivatásra, így például már munkatársként segítik a zeneipar működését. Büszkék vagyunk arra, hogy egyre nagyobb számban vállalkoznak a feladatra az idősebb korosztályból is, az eddigi legidősebb önkéntesünk 84 évesen gondolta úgy, hogy kipróbálja magát a fesztivál önkéntes csapatában, és maradéktalanul helytállt.

Ilyen nagy számú, 150 fő önkéntes koordinálása esetén elkerülhetetlenek bizonyos kudarcok is. Így például a korábban a kiegyensúlyozott koordináció hiánya miatt nagyon nehéz volt egyben tartani az önkénteseket. Mára ezzel a problémával nem küzd az önkéntesszervezés a Völgyben, azonban előfordul, hogy valaki nem bizonyul alkalmasnak a feladatra. Amennyiben rosszul sikerül felmérni az önkéntes kompetenciáit, ezt egy egyszerű áthelyezéssel orvosolni tudjuk. Azonban néha előfordul az is, hogy megválnak egy önkéntestől: 2016-ban két, 2017-ben hét, 2019-ben öt, míg 2021-ben egy főnek köszöntük meg az addigi munkáját, míg 2022-ben már nem került sor ilyen eseményre.

A visszatérők nagy száma azonban azt a veszélyt hordozza magában, hogy az élethelyzet változásával, így az egyetem befejezését követően a munka világába lépve megváltozik az önkéntes időbeosztása. A tapasztalt és az újonc önkéntesek arányának elbillenése nagyobb kihívás elé állítja a felkészítőket.

A szervezés szempontjából kihívást jelent az, hogy a fesztivál helyszíneinek száma, pontos helye évente változik, így a beosztásra és a jelentkezők számának meghatározására nem lehet sablonokat használni. Az önkénteseknek járó pihenőnap az ő igényeik szerint történik. Esetenként egy kiemelt kedvenc fellépési napján olyan nagy arányú a szabadnap-igény, hogy kivitelezhetetlen lenne a további feladatok maradéktalan ellátása. Nem várunk el áldozatot, az önkéntesek önállóan jelentkeznek délelőtti műszakokra is a szabadnapjukon, hogy az esti koncerten ott lehessenek ők és a társaik. A Művészetek Völgye tíznapos fesztiválként az ország legnagyobb eseménye, így nem megoldható, hogy az önkéntesek ne a fesztivál területén táborozzanak bejárás helyett. Ez azonban nem csak mentálisan, de fizikálisan is próbára teheti az önkénteseket. A kimerültség miatt külön figyelmet kell fordítani a mentális egészségre, ami további kihívást és fejlesztési pontot jelent a szervezők számára. A csoportvezetők azonban olyannyira felelősséget vállalnak az általuk koordinált önkéntesekért, hogy figyelmük kiterjed erre is, annak ellenére, hogy a tíz nap során ők is mindvégig aktívan látják el feladataikat. Nem ritka az sem, hogy a mentálisan vagy fizikailag fáradt önkéntesek extra szabadnapot kapnak,

ilyenkor a tartalékos csapatra számíthatnak a csoportvezetők. Miután az önkéntesek az ország egész területéről érkeznek és a csapat szervezői is más munka mellett látják el ezt a tevékenységet, pillanatnyilag nincs mód arra, hogy évközben találkozzon az a 150 ember, aki csapattá kovácsolódik a tíz nap során. Azonban a személyes kapcsolatok tovább élnek, nem csak a csapatokon belül, de a szervezők és az önkéntesek között is barátságok formálódnak. Tagadhatatlan azonban, hogy egy rendszeres – évközi – csapatszintű kapcsolattartás hosszú távon új alapokra helyezné az önkéntesszervezést.

Nagy lehetőség rejlik továbbá abban is, hogy új feladatköröket is önkéntesek lássanak el a fesztivál területén. Egy ilyen nagy számú csoport koordinálásának – túl a személyes kapcsolatok hiányán – van még egy kihívása: az, hogy gyakorlatilag első pillanattól kezdve bizalmi viszonyban kell lenniük egymással az önkénteseknek és a munkatársaknak is. Sajnos egy alkalommal történt már a munkavégzés során visszaélés, amit szankcionálni kellett, de a táborban soha nem történt lopás vagy más esemény, és ez a Művészetek Völgyére egészére is igaz.

Az utolsó nap sorra érkeznek az önkéntesek az önkéntes-bázisra, hogy elbúcsúzzanak a szervezőktől. Nagy ölelések, könnyek közt köszönnek el, búcsúzóul kisebb ajándékot kapnak. A fesztivál záró eseményén a Művészetek Völgye stábja előtt név szerint köszönik meg a szervezők a csapatvezetőknek a munkájukat, akik ajándékcsomagot kapnak. A stáb minden évben óriási ováció és taps kíséretében rajongja körül őket. Ez a taps nem csupán nekik szól, hanem minden önkéntesnek, aki részt vett a szervezésben. Igazán megérdemelnék, hogy mindannyiuk nevét megjegyezzük, de nyilván ez képtelenség. Ezért a Művészetek Völgye egy csoportképet tesz közzé közösségi média felületein és nyilvánosan is köszönetet mond, de gyakran a fellépők is megteszik ezt a gesztust.